

«MOTTAKERNAVN»

«ADRESSE»

«POSTNR» «POSTSTED»

Trondheim, 16.11.2021

Dykkar ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):

Sakshandsamar:

«REF»

2020/14945

Johan Danielsen

Endeleg avgjerd i klagesak - klage på løyve til utsetting av sitkagran (*Picea sitchensis*) i på gnr./bnr. 158/1 Farsund kommune

Vi viser til klage dagsett 29.10.2020 frå Naturvernforbundet, SABIMA OG WWF Norge (klagarane) på Fylkesmannen i Agder no Statsforvaltaren i Agder, sitt vedtak av 05.10.2020. Vi seier oss lei for at klagesakshandsaminga har tatt tid.

Vedtak

Miljødirektoratet stadfester Statsforvaltaren i Agder sitt vedtak av 05.10.2020, jf. forvaltningsloven § 34 fjerde ledd. Leif Jarle Kristiansen får løyve til utsetting av 12000 sitkagran til skogproduksjon på det 60 daa kartfesta plantefeltet det er søkt om på gnr./bnr. 158/1 i Farsund kommune, jf. forskrift 25. mai 2012 nr. 460 om utsetting av utanlandske treslag til skogbruksformål §§ 5 og 7.

Vilkåra gitt av statsforvaltaren i utsettingsløyve frå 05.10.2020 gjeld.

Tilleggsvilkår:

- Det etablerast ansvarssone som er 300 meter frå bestandskant etter utplanting der det:
 - a) ikkje er sitkagranter som set frø
 - b) ikkje er sitkagranbestandar som er så tette at dei førar til vesentlege økologiske konsekvensar

Sakens bakgrunn

AT Skog SA søkte 30.01.2020 på vegne av Leif Jarle Kristiansen om løyve til å sette ut 12 000 sitkagran (*Picea sitchensis*) til skogproduksjon. Utsettinga er planlagt på eit felt på 60 daa på gnr./bnr. 158/1 i Farsund kommune. Fylkesmannen i Agder ga 05.10.2020 løyve til utplantinga.

Naturvernforbundet, SABIMA OG WWF Norge klaga på vedtaket den 29.10.2020. Fylkesmannen opprettheldt vedtaket, og sendte 16.11.2020 klagesaka til endeleg avgjerd hos Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet sendte 25.11.2020 nettbrev der det ble etterspurt fleire opplysningar og vurderingar frå fylkesmannen, no statsforvaltaren.

Klugarane varsla i nettbrev av 27.11.2020 kommentarar til statsforvaltaren, disse kom i brev dagsett 04.12.2020

Postadresse: Postboks 5672, Torgarden, 7485 Trondheim | **Telefon:** 73 58 05 00

E-post: post@miljodir.no | **Internett:** www.miljodirektoratet.no | **Organisasjonsnummer:** 999 601 391

Besøksadresser: Brattørkaia 15, 7010 Trondheim | Grensesvingen 7, 0661 Oslo

Merknader frå klagarane

Klagen kan kort oppsummerast slik:

- Kartmaterialet som ligg ved søknad og løyve er for dårleg og til hinder for effektiv kontroll av tiltaket
- Kartlegging av området er mangelfullt og manglande kartfesta naturverdiar kan ikkje brukast som argument for tiltaket
- Området ligg på en åskam og dette aukar faren for langdistansespreiing, noko som blir underbygd av kommunen si fråsegn: «*For det lokale klimaet vil en sitkagran-skjerm dempe vindslitet lokalt og derfor bedre produksjonsvilkårene i skogen for øvrig.*» Langdistansespreiing er vanskeleg å identifisera og vil lett gje sekundærspreiing. Erfaring med lutzgran som spreiar seg på same måte som sitkagran frå andre kommunar (Rapport frå Hustadvika kommune) viser korleis dette skjer
- Det manglar vurdering av effekten på naturmangfaldet i området i lys av klimaendring og attgroing av opne areal ved treslagsskifte. Sitkagran vil forsterke effekten gjennom danning av tett treplantasje
- Det må være særleg grunn til å gje løyve til utsetting av arter med svært høg risiko. Her er det ikkje gjort god nok vurdering av verknaden frå denne arten på miljøet kring utsettingsstaden. Forventninga frå statsforvaltaren om liten spreiding stemmer ikkje med undersøkingar og erfaring til klagarane får tilsvarande plantefelt
- Det blir avvist at planting av sitkagran som produksjonsskog på dette arealet kan reknast som fordelaktig for klima og at påstanden: «*Skogplanting på et nye arealer, er allmennt akseptert som et viktig klimatiltak, og bør vektleggs.*» er rett

Klagarane kommenterte i brev dagsett 04.12.2020 statsforvaltaren si oversending av klage slik:

- Det er ikkje lagt fram nokon form for dokumentasjon for at areala er undersøkt utan å finne lokalitetar som skal kartleggast og kva kriteriesett som er lagt til grunn
- Kunnskapsgrunnlaget er ikkje godt nok for å gje løyve til utsetting av art med svært høg risiko
- Statsforvaltaren har ikkje dokumentert synfaringa si og slikt dokument er slik ikkje tilgjengeleg for alle
- Det går ikkje fram av dokumenta kor stor område statsforvaltaren har undersøkt med tanke på naturverdiar som verneområde og raudlista artar
- Statsforvaltaren legg ikkje vekt på den nyaste kunnskapen om frøspreiing frå sitkagran
- Kunnskapsgrunnlaget er for dårleg til å vurdere om tiltaket kan gje "vesentlege uheldige følger" og det er så ikkje mogleg å gje lovleg løyve

Statsforvaltarens vurdering

Vilkåra for klage, er slik statsforvaltaren ser det oppfylt både i forhold til klageinteresse og tidsfrist.

Statsforvaltaren si sakshandsaming av søknaden:

- *Det er ikke registrert noen verneområder, naturverdier eller rødlistede arter på eller i nærheten av omsøkt tiltak*
- *Sitkagran er en art i granslekta (Picea) som har sin naturlige utbredelse langs Stillehavskysten av Nord-Amerika. Arten har vært plantet i Norge siden slutten av 1800- tallet og var det viktigste utenlandske treslaget som ble benyttet i skogreisingen langs vestkysten nord til Troms i perioden 1950-80*
- *Artsdatabanken har kategorisert sitkagran som en art med svært høy økologisk risiko (SE). Begrunnelsen er at treslaget har både stort invasjonspotensiale og høy økologisk effekt. Arten har vist evne til å spre seg til en rekke naturtyper inkludert forstyrrede arealer, kystlynghei, eng, noen*

typer skogsmark, og beitemark og myr. Spredning inn i åpne kulturpåvirkede og tørre arealer og boreal hei kan lokalt være betydelig

- Omsøkte område egner seg ikke for skogproduksjon med vanlig norsk gran. Sitkagran produserer et høyt antall kubikk per dekar sammenliknet med norsk gran jf. NIBIO-rapport 5/90/2019. Dette fører også til økt karbonbinding og co2-opptak. I tillegg har Sitkagran en større andel rot- og stubbefraksjon enn vanlig gran
- Fylkesmannen har vært på befaring på omsøkte felt og vurderer faren for uønsket spredning til å være mulig å håndtere ved å sette vilkår i tillatelsen

Farsund kommune uttaler ifølge statsforvaltaren følgende til søknaden:

«Farsund kommune er skeptiske til nyplanting av sitkagran nær kystlyngheiområder og verneområder. I andre områder bør det vurderes om det allerede er sitkagran i området og hvordan skogen drives. Ved aktiv bruk av skogen er det liten risiko for at eventuell foryngelse får etablere seg. Sitkagran på egnet sted der det blir tatt hensyn til uønsket foryngelse er et godt klimatiltak, siden dette treslaget binder en langt større mengde co2 i forhold til andre treslag. Det blir derfor en avveining mellom risiko for uønsket spredning og kommunens målsetning om å bli karbonnøytral.

P.g.a. omdisponeringer har kommunen mistet store skogreisingsarealer på Lista, noe som fører til at samlet karbon-binding (og verdiskaping) i skogen reduseres. Det er en utvikling kommunen bør snu. I den store sammenheng betyr 60 dekar på Melandsheia lite i så måte, men er en av de mange brikkene som skal til for at karbonbinding i skog skal bidra optimalt.

Til den konkrete søknaden vurderes treslagsskifte å ha mest positive effekter. Det er tilstrekkelig avstand til kystlynghei og verneområder. Videre så blir skogen på bruket drevet med jevn aktivitet og det er investert mye i ny skog og skogsveier de siste 20 årene. Risikoen for uønsket spredning av sitka vurderes som lav på denne lokaliteten («knoppehei») og med den aktive driften av skogen. For det lokale klimaet vil en sitkagran-skjerm dempe vindslitet lokalt og derfor bedre produksjonsvilkårene i skogen for øvrig.

Søknaden om å treslagsskifte ca. 60 dekar skog på Meland fra stedegen bjørk/plantet furu til sitkagran vurderes som et positivt tiltak.»

Statsforvaltaren kommenterer klagen slik:

- Statsforvaltaren finn at kartgrunnlaget som tilstrekkeleg for å syne kva område løyvet gjeld
- Statsforvaltaren finn at kartlegginga i Farsund som god nok til at det kan fattast vedtak med bakgrunn i denne. Spesielt gjeld dette der en trekkjer inn ressurspersonar i handsaminga, slik som i dette tilfellet kommunen og Fylkesmannen si miljøvernavdeling
- I høve til spørsmål om grunnlaget for å opne for treslagsskifte her peiker statsforvaltaren på at det på nokre areal langs kysten i vestre deler av Noreg er det i utgangspunktet skogfagleg riktig med et treslagsskifte til Sitka dersom det skal produserast tømmer. Dersom skogeigar ynskjer dette, må det gjerast faglege vurderingar med tanke på spreiiing og kva skade eventuell spreiiing vil kunne gjere på verdifull/sårbar natur. Til hjelp i desse vurderingane er det mellom anna nytta informasjon frå tidlegare kartlegging. I denne saken har Fylkesmannen vore på synfaring og det har vore samarbeid mellom landbruksavdelinga og miljøvernavdelinga for å sikre at kunnskapsgrunnlaget skal vere godt. På synfaring var en og innom et tilsvarande felt som ble planta med Sitka for om lag 60 år sidan. I dette område var det lite spreiiing. Det er utført norske forsøk med spreiiing av Sitka (Nygaard m.fl. 1999) der maksimal observert spreiiing ble registrert med 80 meter. Med bakgrunn i dette vurderer Fylkesmannen at en med vilkår sett i løyvet, vil kunne kontrollere spreiiing på et forsvarleg vis og at et treslagsskifte på omsøkte areal ikkje vil få stor negativ konsekvens for sårbar natur. Klimaaspektet med treslagsskifte er nemnt i uttale frå Farsund kommune. Det er ikkje gitt avgjerande vekt i vurderinga av om løyve kunne gis.

Statsforvaltaren opprettheldt vedtak om løyve og sende saka til Miljødirektoratet for endeleg avgjerd 16.11.2020.

Utfyllande opplysningar frå Statsforvaltaren

Etter å ha sett over sakspapira sende Miljødirektoratet 25.11.2020 nettbrev til statsforvaltaren om behov for utfyllande opplysningar og vurderingar:

1. *Vurdering av fare for langdistansespredning, jf. (Nygaard m.fl. 1999), i forhold til utplantingsområdets beliggenhet*
2. *Hvordan denne utplantingen vil påvirke kartfestede viktige naturtyper som ligger innenfor halvannen til to kilometer fra utplantingsområdet*
3. *Relevansen av område avmerket som leveområde for ansvarsarten hvitryggspett og leveområde for art av særlig nasjonal forvaltningsinteresse, gråspett slik dette framkommer i kartlag i NIBIO sin kartløsning "Gårdskart": <https://gardskart.nibio.no/> for saken*
4. *Redegjøring om arealer som det er plantet sitkagran på innenfor halvannen til to kilometer fra utplantingsområdet*
5. *Utdyping av skogfaglige vurderinger av hvorfor norske treslag ikke vil gi regningssvarende resultat på arealet mens sitkagran vil gi slikt resultat*

Statsforvaltaren sitt svar dagsett 09.04.2021 blir kort oppsummera slik:

1. Etter telefonisk konferering med spesialrådgjevar i Skognæringa kyst, Bernt Håvard Øyen konkluderer statsforvaltaren med at aktuelt område for vurdering av spreieing er 250-300 m frå utplantingsområdet
2. Statsforvaltaren har hent inn opplysningar frå skogansvarleg i Farsund kommune om at det er fleire bestand med sitkagran mellom utplantingsområdet og naturtypeane som er kartfesta er område ut til 1,5 til 2 km. Slik ligg disse mellom utplantingsområdet og naturtypeane som er kartfesta og statsforvaltaren finn at denne utplantinga ikkje vil auke belastninga på dei aktuelle naturtypeane. Det blir framhalden at det ikkje er registrerte naturtypar innafor 250-300 meter som spesialrådgjevar i Skognæringa Kyst, Bernt-Håvard Øyen meiner er aktuell for vurdering som sikker avstand til viktige naturtypar
3. I høve til omsynet til gråspett nemner statsforvaltaren at det berre er to registrerte funn i "Artsobservasjonar" av arten innafor det kartfesta leveområdet. Utplantingsområdet utgjør berre en mindre del av dette. Det skal ikkje plantast ut sitkagran i leveområda til kvitryggspett som er merka av på kartet og om en unngår spreieing av sitkagran vil arten ikkje bli påverka.
4. Fullstendig kartlegging av sitkagran i området kring område det er søkt om planting på manglar. Statsforvaltaren nemner to konkrete område, respektivt ca. en og to km frå utplantingsområdet. Vidare hevdast det frå skogansvarleg i Farsund kommune at det ikkje funne spreieing i heiområda i kommunen
5. Statsforvaltaren legg vekt på at sitkagran har monaleg høgare produksjon enn norsk gran (86% i Nord-Noreg og 38% på Vestlandet). Synfaring av planlagd utplantingsområde viste at gran, furu og bjørk ikkje har gode vekstvilkår. Statsforvaltaren hevder at sitkagran veks godt og produsera mykje tømmer på tilsvarande areal i Farsund kommune

Rettsgrunnlaget

Formålet med forskrift 25. mai 2012 nr. 466 om utsetting av utanlandske treslag til skogbruksformål (forskrifta) er å hindre at utsetting av utanlandske treslag medfører eller kan medføre uheldige følger for naturmangfaldet, jf. § 1. Etter § 5 er det krav om løyve til utsetting av utanlandske treslag til skogbruksformål. Løyve kan berre bli gitt dersom det ikkje er grunn til å tru at utsettinga vil føre til vesentlege uheldige følgjer for det biologiske mangfaldet. Dersom det ikkje er grunn til å tru at utsettinga vil føre til vesentlege uheldige følgjer, skal spørsmålet om

løyve skal bli gitt eller ikkje avgjerast etter ei skjønsvurdering, der omsynet til uheldige følger for det biologiske mangfaldet skal vegast opp mot andre interesser. Det skal leggast særleg vekt på om treslaget og eventuelle følgjeorgansimer medfører risiko for det biologiske mangfaldet . Prinsippa i nml. § 8 til 12 leggast til grunn som retningslinjer for vurderinga, jf. nml. § 7.

Kunnskap om sitkagran

Sitkagran er i Artsdatabanken si risikovurdering i 2018 kategorisert til gruppa med svært høg risiko (SE). En årsak til den høge risikoplasseringa er at sitkagran viser tydeleg spreining inn i kystlynghei, kulturpåverka tørre areal, ulike opne naturtypar og forstyrra mark. I slik område kan sitkagrana danne svært tette bestand og endre naturtypen og fortrenge anna naturmangfald. Sitkagran er det treslaget med flest registrert forvilla førekomst i Artsdatabanken sin Fremmedartsbase. Kongleproduksjonen hos sitkagran begynner i ung alder, gjerne hjå ca. 20 år gamle trær. Produksjonen av frø er stor, og arten kan ha gode kongleår med 3-5 års mellomrom. Arten har dårleg forynging i svært skuggefull skog, men etablerer seg godt på mineraljord og tynne mosedekker, dels i halvskygge. De fleste dokumenterte naturlig spreidde tre står innanfor 200 m frå morbestand. I DN-utredning 8-2012 står det at grensa for kortdistansespreiing (Nygaard m. fl. 1999) er 80 meter med ei maksimal observert forynging på inntil 20 000 unge planter pr. dekar. I same utredning antakast langdistansespreiinga å kunne bli på opptil 1739 meter når vinden bles med 10 m/s og 3477 meter ved 20 m/s.

Miljødirektoratet si sakshandsaming og vurdering

Sitkagran er i framandartslista frå 2018 i kategorien svært høg økologisk risiko (SE). Vi legg til grunn at arten har god spreiningsevne og kan ha stor negativ effekt på naturmangfaldet.

Områda kring utplantingsområda har desse dokumenterte områder med verdsette naturverdiar:

Naturtype	Status	Avstand
Sandvatn/Håland - kystlynghei	Lokalt viktig	2100 m
Gjervollstad, Jonsokkneben beitemark - Naturbeitemark	Viktig	1100 m
Gjervollstad - Beiteskog	Lokalt viktig	1400 m
Gjervollstad - Gammel fattig edellauvskog	Lokalt viktig	1200 m
Sævelandsvatnet - Rik edellauvskog	Viktig	950 m
Sævelandsvatnet - Rik edellauvskog	Viktig	850 m
Strupåna - Viktig bekke drag	Viktig	1000 m
Strupåna - Viktig bekke drag	Viktig	1300 m
Gjersdal; Skaret	Viktig	1900 m
Gjersdal; Åsen - Naturbeitemark	Viktig	2000 m
Kjørrkleiv - Rik edellauvskog	Svært viktig	2000 m

Raudlista art	Status	Avstand
Rosettbråtelav	Sårbar	1000 m

MiS-figur	Avstand
Eldre lauvskog	560 m
Rik bakkevegetasjon	620 m
Rik bakkevegetasjon	980 m
Hule lauvtrær	950 m
Rik bakkevegetasjon	980 m
Gamle trær	1200 m

I tillegg er det registrert leveområde for tre artar av særleg stor forvaltningsinteresse; kvitryggspett, gråspett og musvåk. Av disse er særleg spetteartane relevante. Begge artene er sårbare for treslagsskifte. Særleg kvitryggspetten sin bestandsminsking på Vestlandet i førre hundreår er knytt til treslagsskifte.

Naturmangfoldlovens § 8 seier at: "*Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.*"

Det er dokumentert en svært viktige, og sju viktige naturtypar innafor ca. to kilometer frå utplantingsområdet. Den næraste ligg likevel 805 meter frå utplantingsområdet. Rik edellauvskog kan være i kategorien nær trua på raudliste for naturtypar. Vi finn en relevant raudlista art i områda kring utsettingsområdet. I tillegg er det registrert seks MiS-figurar innafor 1200 meter frå utplantingsområdet, men ingen innafor 500 meter frå.

Det er truleg fleire etablerte sitkagranbestand som kan påverke dei omtala naturverdiane. Nytt areal med sitkagran i dette området kan gje auka belastning på viktige naturverdier, jf. Naturmangfoldloven § 10. Samstundes er det grunna stor avstand, lite truleg at dette er kritisk for dei dokumenterte naturverdiane nemnt over.

Utplantingsområdet ligg på toppen av åsrygg. Nærleik til kysten med forventta vindstyrkar og eksponering gjer at vi meiner at det er rimeleg å legge lengre spreingsavstand til grunn.

Vi viser og til NINA Rapport 2003, Økologisk og skogbruksmessig betydning av utenlandske bartreslag i Norge; oppdaterer kunnskap etter 2018. Når det gjeld spreingsavstand viser dei til gjennomsnittlege spreingslengder frå ulike feltundersøkingar. Lengste gjennomsnittlege spreingsavstand for sitkagran nemnd i rapporten er 172,9 meter. Dette fell godt saman med vurderinga til spesialrådgjevar i Skognæringa kyst, Bernt Håvard Øyen. Han konkluderer med at aktuelt område for vurdering av spreing er 250-300 m frå utplantingsområdet i dette tilfellet.

Talfesta forventta verdiskaping ligg ikkje føre i søknad. Vi bad i nettbrev av 25.11.2020 statsforvaltaren utdjupe kvifor norske treslag ikkje vil gje rekningsssvarande resultat mens sitkagran vil gjere det. I brev av 09.04. 2021 viser denne til at generelt gir 38% betre tilvekst enn norsk gran på Vestlandet. Videre blir det beskrive at sitkagran gir god produksjon på same type areal i same kommune.

Miljødirektoratet la nyleg ut et forslag til en revidert forskrift Utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål på høyring. Et av grepa i den nye forskrifta er forskriftsfesting av ansvarssone der skogeigar har ansvaret for å holde kontroll med spreing. § 7 i forskrifta 2. ledd seier at "*Tillatelse til utsetting kan gis på de vilkår som anses hensiktsmessige for å oppnå formålet med forskriften.*" Miljødirektoratet legg til grunn at det er hensiktsmessig, både for forvaltning og for skogeigar, at ansvaret for kontroll med spreing blir angitt så presist som mogleg. Vi setter derfor vilkår om at det etablerast sone rundt det planta bestandet der tiltakshavar har ansvaret for å drive kontroll med spreing der det:

- a) ikkje er sitkaplanter som set frø
- b) ikkje er sitkagran bestandar som er så tette at dei førar til vesentlege økologiske konsekvensar

Forslaget til ny forskrift legg til grunn at ansvarssonen normalt er 100 meter. I denne saken finn Miljødirektoratet grunn til å utvide ansvarssonen i tråd med vurderinga til spesialrådgjevar i Skognæringa kyst, Bernt Håvard Øyen, sjå over.

Faren for skade på naturmangfoldet frå tiltaket skal vegast opp mot positive verknader for andre samfunnsinteresser, naturmangfoldloven § 14. I denne saken er dei positive verknadene knytt til at sitkagran er meir produktiv enn norsk gran på same areal. Samla sett finn vi at dette er tilfelle dersom grunneigar sørger for fjerning av all spreining av sitkagran minimum innafor 300 m frå bestandskant etter planting. Miljødirektoratet si vurdering er at vilkåret er lite tyngande om spreinga er liten og naudsynt for å unngå for store skadeverknader på miljøet om den er stor.

Miljødirektoratet vil med tilleggsvilkår, stadfeste Statsforvaltaren i Agder sitt vedtak om å gi løyve til planting av 12 000 sitkagran på 60 daa på eigedommen til Leif Jarle Kristiansen gnr/bnr 158/1 i Farsund kommune.

Klagerett

Vedtaket er endeleg, og de kan ikkje klage på vedtaket.

Helsing

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjend

Yngve Svarte
avdelingsdirektør

Janne Øvrebø Bohnhorst
seksjonsleder

Tenk miljø - vel digital postkasse frå e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
Farsund Kommune	Boks 100	4552	FARSUND
Leif Jarle Kristiansen	Melandsveien 37	4550	FARSUND